

अथ श्रीविष्णुतीर्थ विरचिता आध्यात्मरसरञ्जनी

॥हरिः ॐ॥

पाहि पांडवपालकामितपापिनं भवतापतो एहि मानसमंदिशङ्गणदेशमीश नमोऽस्तुते ।
पुत्रमित्रकलत्रपूर्वकमत्रगं न परत्रगम् यत्र यत्र गतिर्मेश्वर तत्र तेऽस्ति पदाम्बुजम् ॥१॥

नो भयं न च दुर्गतिर्न च पातकं कलिकालजं त्वय्यनाथगतौ सदैव हि मानसान्तिकसंस्थिते ।
नित्यमेव विनोदमात्रमपेक्षितं सह मे त्वया नैव किञ्चिदपेक्षितं प्रिय सत्यमेतदुदीरये ॥२॥

प्रीतिरस्ति तवापि संस्तुतिमात्र एव विनोदतोऽप्यावयोः समशीलयोरिह मंदिरे न वियोगता ।
देव ते पदपङ्कजे मम चित्तमेव न चेत्तदा कुत्र गच्छति तद्वदस्व रमेशा मेऽद्य सतां गणे ॥३॥

यद्यदो विषयेषु गच्छति तर्हि ते वचनं कथं शोभते विषयेषु सन्ततभावनाद्यभिधायकम् ।
यज्जडं जडतुल्यमन्यदतस्त्वमेव ही वस्तुः नः सौख्यदस्त्वमथाभिमुख्यकरस्त्वमेव न चेद्भवेत् ॥४॥

चित्तनामक यत्र यास्यसि तत्र गच्छति मे मनो दुष्टता ननु कञ्चकस्य न शोभते वसुधातले ।
एवमेव ही चक्षुराद्यखिलेन्द्रियस्य गतिर्भवेत् कायवृत्तिरपीत्थमेव विनिश्चिता बुधसंसदि ॥५॥

कर्मकान्यपि हस्तपादतदङ्गलीमुखदेहजान्यत्र संततवाक्समुद्भववर्णपूर्वकशब्धकाः ।
सर्वदैव ही तावकामितमूर्तिकारणभावतो दोषकारणभावमेव ही नैव यांति कुतश्चन ॥६॥

कामपूर्वकवृत्तयोपि ही ते सुखात्मकमूर्तिषु व्यक्तिकारणभावतो न च दूषणाय भवंति मे ।
नैव जानत ईदृशीं स्थितिमात्मनो ह्यखिलात्मनोऽसाधु साधु च सर्वमेव ही तेषु दोषकरं भवेत् ॥७॥

पुण्यपापमपि त्वमेव ही देवगुह्यमिदं परं त्वं त्वनादित एव पूर्वज पूर्वकारण मे प्रिय ।
किं करोति ही किङ्करो यमराजकोपनियोजितास्ते विनैव वदंति निर्णयमत्र किं मुनयोऽपि भो ॥८॥

याः सहस्रशताधिका अपि कोटयश्च ततोऽधिका वृत्तयो मम नित्यमेव च तासु ते बहुरूपता ।
क्षेत्रजोऽपि हि पुत्र एव ममेश्वरोऽसि तथाऽपि मां नोद्धरिष्यसि पुत्रतैव सुशत्रुभावमथाप्नुयात् ॥९॥

भारते भुवि विप्रजन्म सुदुर्लभं यदि मन्यसे साधनं कुरु देव पूर्वमहं तु तेऽनुकरोम्यलम् ।
प्रत्यवायवचः कृतेपि च सर्वथा ह्यकृतौ निषेधोक्तिरप्यकृतस्य शास्त्रगतिज्ञवर्य कृतौ भवेत् ॥१०॥

कर्तृता तव पूज्यताऽपि ही सर्वकर्मविनिश्चिताऽप्येतयोरथ चिंतना कमलेश तेऽद्य विपश्चिता ।
येन केन मिषेण संततमादरेण मनोगतिः श्रीहरेश्वरणाब्जयोरिदमेव साधनमीरितम् ॥११॥

एतदेव च योग्यता प्रविभेदतो विविधात्मनां संस्फुरत्यखिलस्य तत्तदवस्थया ह्यनुरूपया ।
स्नानदानजपाग्निहोत्रसदिष्टिपूर्वतया तथा पैतृकादिसमस्तकर्मतयाऽपि काम्पतया पुनः ॥१२॥

एवमेष हरिश्च देव मुनीष्टमात्मुखात्मनां संस्फुरत्यखिलस्य तत्तदवस्थया ह्यनुरूपया ।
यद्यदो ह्युभयं च दैववशेन वेत्ति निजात्मना तद्दिनःप्रभृतीह तस्य करस्थितैव हि मुक्तता ॥१३॥

नाशिरः सख ते प्रकेशुललाटकं युगलं भ्रुवोनाक्षिणीकपरस्य सत्स्वथ कर्णकेऽथ कपोलके ।
सन्नदेव सुनासिका सख वोत्तरोष्ठमथाधरं संप्रदंतसुपङ्क्तियुग्ममनंत संतव जिह्विका ॥१४॥

ते मुखं वसुकंठकूबरमत्र वोदितगो विभावत्र दक्षिणकंधरं परमत्र नाह्यसुकंधरम् ।
नाजदाककुदत्र नापसुपृष्ठमत्र सहस्तकावूर्ध्वदक्षिणबाहुरीदृशवामबाहुरपीदृशम् ॥१५॥

दक्षिणाधरबाहुरस्तु सहस्तकोऽप्यथ तादृशो वामबाहुरुदाहतः प्रचतुभिरेव कराङ्गभो ।
पञ्चभिः करगाङ्गुलीनख देव ते हृदयं प्रमोरोऽस्तु तेस्तनयुग्ममत्र नृजैत्र सूदरमत्र ते ॥१६॥

प्राप्तनासख दक्षकुक्षिकमत्र वाविववापरं नाभिरत्र समीश ते त्रिभिरुक्तसंस्थवलित्रयः ।
बस्तिरत्र नृवासुमेढ्रमथो गुदं वृषणं च वा वाप्तनाकटिरत्र ते सख वाप्तवोरुयुगं हरे ॥१७॥

जानुनी तव वासमत्र सदृष्टदानसमर्थजङ्घाभिधं परवात्र ते प्रपदाभिधं सख वास्तुते ।
पादयुग्ममिहापि सन्नखलक्ष्म तच्चतुरात्मना पञ्चभिः पदगाङ्गुलीनखरोमचर्म च ना प्रभो ॥१८॥

चक्षुषी तव चाक्षिसंस्थित एव देव रमापते पाश्च चक्षुरथ क्रमेण च कर्णगं परमिन्द्रियम् ।
घ्राणकं रसनं च वा प्रसमत्र सन्त्वगपि प्रभो वाक् च वा चतुरात्मकं करसंस्थपाण्यभिधेन्द्रियम् ॥१९॥

पादपायुसुमेढ्रगं तव संप्रनाश्च सुमानसं बुद्धिरप्यथ ते प्रकोविद कामपूर्वकवृत्तयः ।
द्वित्रिपञ्चदशाधिकास्तव भावुकैष्टदमूर्तयः शब्दपूर्वकपञ्चकं तव पञ्चरूपमथ प्रभो ॥२०॥

स्नानभोजनपानपालनमेलनागमनार्चना प्राणनोच्चलनाभिवादनमार्जनार्जनपूर्वकम् ।
सर्वकर्म सनामकं तव रूपमेव रमापते शक्तयोऽप्यथ तत्र तत्र च ते स्वरूपसुशक्तयः ॥२१॥

मत्स्य एव किरीटमंबुजनाभ ते भव ईदृशः कूर्म एव सुकर्णकुंडलमीदृशस्तव सूकरः ।
कंठभूषणमाश्रितं त्वदुदरश्च सिंहजसिंहिको भूषणस्तव बाहुसंस्थितमीदृशः सख वो हरे ॥२२॥

आश्रितं कटिमत्र भूषणमीदृशस्तव भा हरे पादयुग्मगतं विभूषणमत्र सम्भवरा प्रभो ।
संस्थितं च करेषु भूषणमीदृशं त्रिजगत्पते तादृशोङ्गुलिभूषणं तव विष्णुकीर्तिसतो हरे ॥२३॥

एतदेव नवात्मकं नवरत्नरूपमनंत तेऽनंतभूषणभूषणं निजलीलयैव सुतोषणम् ।
एकमूर्तितया च पञ्चतयाऽपिपञ्चदशात्मना त्रिंशदादितया च मानसपूजने प्रतिभासते ॥२४॥

द्रव्यकर्मगुणप्रभेदत आस्य अस्यमिति क्रमादेतदेव च सर्वजीवगतं त्वनादित एव हि ।
प्रातरुत्थित एव संततमातनोमि सुभाषितं तद्विरुद्धमथापि तेऽस्तु नु बंदिगीतमिति प्रभो ॥२५॥

क्षालनं पदयोर्मुखस्य च पाणिपल्लवयोश्च गंडूषणं सततं तवास्त्विति मानसं रमतान्मुदा ।
चित्रभाषितमत्र किञ्चन चोद्भवेत्तदपि प्रभो गीतवाद्यपुरस्सरं यदि तच्च तेऽस्तु महीपते ॥२६॥

लालनं तनयादिकस्य च पालनं पितृपूर्वके मेलनं ललनादिकेऽप्यनुकूलनं च तवास्तु भो ।
स्नानमस्त्वभिषेचनं तव तत्र पौरुषसूक्तकं मंत्रमस्त्वनु धौतवस्त्रकयुग्ममस्तु तवांबरम् ॥२७॥

आसनाचमनं तवास्त्वनुचंदनादिभिरङ्गनं मालिकादिविभूषणं तव वंदनं त्वथ संध्ययोः ।
मंत्रसंस्तवयंत्रपूजनपूर्वकं परमेश ते ध्यानमौनसुधारणादिकमस्तु ते पुरुषोत्तम ॥२८॥

चंदनादिभिरप्यलङ्कितिरस्तु ते तिलकं च भो देव भोजनपात्रमस्तु सुपानपात्रमथास्तु ते ।
नारिकेलफलादिमिश्रितमत्र वस्तु तवास्तु भो व्यञ्जनं लवणं तथास्तु सुपत्रशाकमथापरम् ॥२९॥

सूपमस्तु सुपायसं परदेवनैकविधं सदा चित्रभक्षमनेकथाऽस्तु विचित्रमाषविनिर्मितम् ।
तैलपक्वमथास्तु ते घृतपक्वमस्तु हरे जलाङ्गारपक्वसुकालपक्वमथास्तु पक्वसुपञ्चकम् ॥३०॥

चित्रमन्त्रमथास्तु तेऽद्य विचित्रवस्तुविनिर्मितं चोदनं परमान्नमस्तु सदैव ते जगतीपते ।
शर्करागुडमिश्रितान्नमथास्तु ते सततं हरिद्रान्नमस्तु तथैव भो प्रिय मौद्गमन्त्रमथास्तु ते ॥३१॥

शस्तवस्तुविमिश्रितं पुनराम्लवस्तु सदाऽस्तु तेऽनाम्लवस्तु तथास्तु ते परदिव्यवस्तुसमन्वितम् ।
नूतनं नवनीतमस्तु रमेश नूतनमेव ते पात्रपूर्णघृतं च तेऽस्त्वथ तक्रमस्तु दधीश ते ॥३२॥

क्षारमस्तु रमापते मधुशर्कराऽपि सदाऽस्तु ते लेह्यपेयसुचोष्यखाद्यमुखं परेश तवेव भो ।
पूर्वमुत्तरमम्भसोऽशनमस्तु तेऽथ परत्र भो क्षालनं करयोर्मुखस्य च पादयोरथ नेत्रयोः ॥३३॥

अङ्गुलीजलमस्तु सञ्चलनादिकं सफलं च तांबूलमस्तु सुदिव्यवस्तुविमिश्रितं वसुधापते ।
नूतनांबरमस्तु ते परिधानमस्तु तथैव चोष्णीषकञ्चुकपादवस्त्रसुमध्यबंधनमस्तु ते ॥३४॥

आविकं च तथोर्णपूर्वविचित्रवस्त्रमपीश ते दर्पणं तव चामरे गणिकादिगीतसुनर्तनम् ।
छत्रवाद्यविचित्रशब्धसुलालनं स्वरभेदतः पादरक्षकपूर्वमस्तु सदैव ते धरणीपते ॥३५॥

वाजिपूरुषयानगोऽयुतयानमप्यथ ते तथोद्यानवीक्षणचारणादिकमस्तु ते कमलापते ।
क्षेत्रवीक्षणदेवतालयभित्तिचित्रनिरीक्षणं पक्षियुद्धनिरीक्षणादि तवास्तु नित्यविचक्षण ॥३६॥

तत्र तत्र फलादिभक्षणलक्षणेतरवीक्षणं शिक्षणं निजभृत्यके गृहसङ्गमश्च पुनस्तव ।
क्षालनं पदयोस्तवास्त्वज पाणिपूजितपादगंडूषणं च तवास्तु चासनमस्तु ते भुजगासन ॥३७॥

पात्रयुग्ममथास्तु सूदकपूर्णमस्तु तवैव कौशेययुग्ममथाखिलं परमान्हिकं च तथोत्तरम् ।
कंदमूलसुकालपक्वफलं च सर्वमथास्तु ते क्षीरनीरगुडेक्षुसर्पिरथास्तु ते व्यजनं च भो ॥३८॥

यामजागरणं तवास्त्वनुगीतनर्तनपूर्वकं मंत्रपाठनसन्नमस्कृतिपूर्वकं च तव प्रिय ।
दीपयुग्ममथास्तु ते परधूपमस्तु सुगंधयुक् चाप उत्तमका भवन्तु नु तापहा मरुदस्तु ते ॥३९॥

श्रीपते कशिपुस्तवास्त्वनुदेव ते ह्युपबर्हणं मञ्चपूर्वकभोगसाधनमस्तु सर्वमपीश ते ।
कङ्कणादिविभूषणं नव वस्त्रमस्तु च किं पुनर्जागरस्थसमस्तवस्तु तवास्तु निस्तुलवस्तु भो ॥४०॥

यद्वदेव हि जागरस्थसमस्तवस्तु तव प्रभो तद्वदेव च वासनात्मकवस्तु सर्वमथास्तु ते ।
सुप्तिगं सुखमस्तु ते पुनरस्तु मानसवासना जातवस्तु समस्तमप्यथ जागरांतमनंत भो ॥४१॥

व्याधयोऽप्यथवाधयस्तनुभेददाहनपूर्वकं चात्र जन्मनि पूर्वजन्मसु चोत्तरेषु तथैव भो ।
किं पुनर्बहुभाषितेन शरीरजं त्वथ मानसं वाग्जमस्तु तवेश संततमेष सर्वविधिर्मम ॥४२॥

बिंबपूर्वजनमेवमेव हि कुर्वतो न च पातकं दुष्टकर्मजमप्यकर्मजमंतिकं प्रति गच्छति ।
एतदत्र सुदुर्लभं भुवि भारते नरजन्मनां क्वापि नैव सपातापात्मन अंतिकं प्रतिगच्छति ॥४३॥

बिंबपूजनमंतर न च मुक्तिरस्ति हि कस्यचित्सर्वमन्यदनुष्ठितं ननु चित्तशोधनपूर्वकम् ।
साधनं भवतीह पूजन एव संतत मादशान्मोदतीर्थनिबंध एव हि मानमत्र मयोदिते ॥४४॥

इति समर्पणप्रकरणम् ॥

अवधूतशिरोरत्नजयतीर्थविनोदितः ।
प्रसन्नः श्रीहरिर्दद्यात्सतां सर्वमपेक्षितम् ॥४५॥

भवरोगौषधं दिव्यं भजमानाः पुनः पुनः ।
बिंबपूजनसंज्ञं ते न भजन्ति पुनर्भवम् ॥४६॥

नंदतीर्थप्रबंधाख्यसुधासिंधुविहारिणः ।
बांधवा यत्कृतौ तोषं यान्त्येवान्तरचिंतकाः ॥४७॥

सुपुण्ये भारतेऽरण्ये ये विज्ञानविवर्जिताः ।
दुःशास्त्रदूषितात्मानः किं मां निंदन्ति दुर्बलाः ॥४८॥

दोषेताऽपि मदीया वाग्धार्येव धरणीसुरैः ।
श्लाघ्यते गुणलुब्धैर्हि कंटकेताऽपि केतकी ॥४९॥

इति श्रीमदवधूतशिरोमणिविष्णुतीर्थविरचिताऽध्यात्मरसरञ्जनी समाप्ता ॥
॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥